

Στρατόπεδα Συγκέντρωσης Μεταναστών: συναισθηματισμός και κατάσταση εξαίρεσης

Αποστόλης Στασινόπουλος

Οι μετανάστες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης βρίσκονται σε έναν άνομο χώρο χωρίς δικαιώματα και καμία νομική πρόβλεψη, δεν είναι πολίτες, παρά ανήκουν σε αυτό που το ρωμαϊκό δίκαιο ονόμαζε γυμνή ζωή. Η κατάσταση εξαίρεσης ως μέρος της σύγχρονης κυβερνησιμότητας μέσω των διαταγμάτων, των έκτακτων θεσμίσεων, και της αναστολής των νόμων επεκτείνεται σε κάθε πτυχή της ζωής, περιβάλλοντας ολόκληρο τον βίο, με σκοπό να ορίσει τη ζωή που είναι άξια να βιωθεί καθιστώντας την υπό διαπραγμάτευση. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν είναι καθόλου τυχαίο πως έχει ανοίξει η συζήτηση για την παραχώρηση των στρατοπέδων συγκέντρωσης σε ιδιώτες, επιζητώντας η φύλαξη, η κράτηση και ο έλεγχος να εισέλθει στον ανταγωνισμό κόστους-οφέλους. Η επέκταση του νομικού του νοήματος με βάση το κυβερνητικό πρόγραμμα «θέτις», όπου στην Αμυγδαλέζα οδηγήθηκαν τοξικοεξαρτημένοι απλά και μόνο για να καταγραφούν, αποτελεί μια προσπάθεια διεύρυνσης του χαρακτήρα του αποκλεισμού. Η επιδίωξη του κράτους να τους διατηρεί σε ένα νομικό κενό και σε μια αόριστη κράτηση φανερώνει με τον πιο έκδηλο τρόπο την προσπάθειά του να καταστήσει αόριστη όχι μόνο την περίοδο της κράτησης αλλά και την ίδια τη φύση του εγκλεισμού.

Μπορούμε σε αυτό το σημείο να βρούμε δύο αναλογίες με αυτό το καθεστώς. Αρχικά, το στρατιωτικό διάταγμα που εξέδωσε ο Μπους στις 13/11/2001 και έδινε τη δυνατότητα της επ' αόριστον κράτησης μη Αμερικανών πολιτών, υπόπτων για τρομοκρατία. Εδώ συναντάμε τη ριζική άρση της νομικής υπόστασης του ατόμου, καθώς, όπως έλεγε η Τζούντιθ Μπάτλερ, αυτό το ον δεν είναι ούτε αιχμάλωτος, ούτε κατηγορούμενος παρά απλά κρατούμενος σε μια κατάσταση που εκφεύγει από κάθε νομικό έλεγχο. Η δεύτερη

αναλογία εντοπίζεται στη νομική κατάσταση των Εβραίων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, οι οποίοι, μαζί με την υπηκοότητα, έχαναν και κάθε νομική ταυτότητα. Οι ναζί τούς οδηγούσαν στα στρατόπεδα αφού πρώτα τους είχαν απεθνικοποιήσει διαγράφοντας από πάνω τους κάθε νομική ιδιότητα. Η ειδική σχέση που δημιουργείται μεταξύ του διαχωρισμού ανθρώπου και πολίτη όπως διατυπώθηκε και στο πρώτο γαλλικό σύνταγμα, έδωσε τη δυνατότητα στην εξουσία να αποφαινεται επί της έννοιας του πολίτη και να την ορίζει. Η παροχή ιθαγένειας σε όποιον το επιθυμεί, σκιαγραφεί ένα ουσιαστικό διακύβευμα για τα κινήματα καθώς η έλλειψη αυτής της νομικής ταυτότητας διαλύει κάθε άλλη ιδιότητα του ανθρώπινου υποκειμένου το οποίο έτσι διολισθαίνει στη σφαίρα του μη ανθρώπου. Όταν τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι και δικαιώματα του πολίτη τότε η ζωή καθίσταται φονεύσιμη. Η Χάνα Άρεντ υποστηρίζει πως η αντίληψη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η οποία θεμελιώνεται πάνω στην υποτιθέμενη ύπαρξη ενός καθεαυτό ανθρώπινου όντος, καταρρέει αμέσως μόλις εκείνοι που την επαγγέλλονταν βρουν μπροστά τους ανθρώπους οι οποίοι έχασαν κάθε άλλη ιδιότητα και ειδική σχέση, εκτός από το καθαρό ιδεολογικό σχήμα ότι είναι άνθρωποι. Εκεί πρέπει να αναζητήσουμε και τη σύγχρονη απάθεια γύρω από τα φονεύσιμα σώματα των μεταναστών.

Ζούμε την πλήρη κατάρρευση των αξιών εκείνων που συνοδεύουν και επακολουθούν την παρακμή των ανθρωπιστικών ιδεών και της δημοκρατίας και ζούμε τον εφιάλτη της κατανάλωσης, της ιδιώτευσης και της αποσύνθεσης της κοινωνίας. Η δυστοπική αυτή περιπλάνηση διαμορφώνει ένα περιβάλλον όπου ο σύγχρονος άνθρωπος αδυνατεί πλέον να κανοναρχήσει αξίες και οδηγείται στη πλήρη εξατομίκευση, εν απουσία όμως ατόμου. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης έχουν ήδη παγιωθεί σε πρότυπο κοινωνικής οργάνωσης σε μια κοινωνία διαρκούς ελέγχου, επεκτείνοντας έτσι τα ηλεκτροφόρα σύρματά τους. Σε αυτό το πλαίσιο, κάθε ουμανιστικός λόγος συντρίβεται καθώς η σχετικοποίηση των αξιών, η διάλυση κάθε συλλογικής σημασίας και η στροφή στον γενικευμένο κομπορμισμό και την ιδιωτικότητα έχουν δημιουργήσει έναν κοινωνικοϊστορικό τύπο ανθρώπου ματαιωμένο,

απαθή και μονήρη, λησταρχικό με κάθε θεσμό και σημασία, περικλειστο στην καταναλωτική του ατομικότητα. Κάθε προσπάθεια να ενσκήψουμε στο ζήτημα και να το ανοίξουμε στην κοινωνία μέσα από τη λογική της ευαισθησίας θα βουλιάζει στο κενό καθώς θα επικαλείται έναν θολό ανθρωπισμό ο οποίος έχει προ πολλού συντριβεί, εφόσον για πρώτη φορά στην ιστορία η κοινωνία δεν έχει τίποτε να σκεφτεί και τίποτε να πει για τον εαυτό της, για αυτό που είναι και για αυτό που θέλει, για το τι αξίζει για αυτήν και τι δεν αξίζει – κατ' αρχάς, για το αν θέλει τον εαυτό της ως κοινωνία και σαν ποια κοινωνία, όπως υποστήριζε και ο Καστοριάδης. Ο κρατικός μηχανισμός έχει μετατρέψει σήμερα τη δημοκρατία από κοινοβουλευτική σε κυβερνητική με άξονα τα διατάγματα, τους εξουσιοδοτικούς νόμους και την αναστολή του δικαίου με πρόφαση τη διατήρηση της συνταγματικής τάξης ως βασικές συνιστώσες του σύγχρονου καθεστώτος εξαίρεσης. Το φαντασιακό της εξουσίας σήμερα κινείται στη διεύρυνση του χαρακτήρα της εξαίρεσης, ξεκινώντας από το μεταναστευτικό και τους τρομονόμους, επεκτείνοντας όμως συνεπακόλουθα το δίκτυο του αποκλεισμού σε περισσότερα κοινωνικά κομμάτια, όπως τους τοξικοεξαρτημένους, τους μη ετεροκανονικούς, τους μη παραγωγικούς και ενδεχομένως τους οφειλέτες του δημοσίου, δείχνοντας επίσης ότι η λογική των στρατοπέδων συγκέντρωσης είναι μια διαρκής ρύθμιση που εμπεριέχει εν δυνάμει το σύνολο της κοινωνίας. Η πολιτική των κινημάτων θα πρέπει να διαπνέεται από μια νέα διάσταση της έννοιας της αλληλεγγύης που δεν θα βασίζεται στη συναισθηματική απομόνωση και την ιδεολογική αυταρέσκεια προσπαθώντας να εκβιάσει πολιτικά υποκείμενα εκεί που δεν υπάρχουν, αλλά θα πρέπει να ριχτεί σε μια μάχη με τους μετανάστες που θα προϋποθέτει την ανοικτότητα του νοήματος και την κοινωνική απεύθυνση, με τη διάθεση να αναδείξει πως η κατάσταση εξαίρεσης και το στρατόπεδο συγκέντρωσης αποτελούν ένα πλέγμα ελέγχου και επιτήρησης που συνεχώς διευρύνεται και μπορεί να αγκαλιάσει τον καθένα. Αυτό που μας ενώνει με τους μετανάστες, και σε αυτό πρέπει να επενδύσει η σύγχρονη αλληλεγγύη, είναι η στέρηση της ελευθερίας και η κατάσταση εξαίρεσης, η οποία εντάσσεται σε μια ενιαία ατζέντα της

εξουσίας από τις Σκουριές και τους fast track νόμους, τα νομοθετικά διατάγματα τύπου EPT μέχρι τα στρατόπεδα και τις φυλακές τύπου Γ. Το εύρος και η πολλαπλότητα της κοινωνικής έκφρασης είναι ικανές να σηματοδοτήσουν τις διαδρομές και τις απολήξεις αυτής της αναμέτρησης.

Η νομιμοποίηση αποτελεί ένα επίδικο για εμάς, καθώς είναι ικανή να αποδιοργανώσει τη συνολική τακτική του “εκτός νόμου” που προτάσσει η κυριαρχία και να δώσει πολλαπλές νίκες. Δεν πρέπει όμως να απομονωθούμε σε μια απονενοημένη πολιτική αιτημάτων τη στιγμή που το κράτος έχει διακόψει κάθε δίαυλο επικοινωνίας. Το ευρωπαϊκό έδαφος στο οποίο γεννήθηκαν, ανδρώθηκαν και αργοσβήνουν σήμερα οι μεγάλες αφηγήσεις στέκεται έκθαμβο απέναντι σε ένα πλήθος μη πολιτών που διαμένουν μόνιμα, και που ούτε μπορούν, ούτε θέλουν να πολιτογραφηθούν ή να επαναπατριστούν. Η ρωγμή που εμφανίζει αυτό το σπάσιμο των διακρίσεων μεταξύ ανθρώπου και πολίτη, γέννησης και εθνικότητας σημειοδοτεί την ουσιαστικότερη ρήξη με το έθνος-κράτος. Η διάλυση της ιθαγένειας που φέρει εντός του ο μετανάστης και η συνακόλουθη προς αυτό συντριβή της σχέσης ζωής και εξουσίας διανοίγει πεδία δράσης και διαλόγου για τη συγκρότηση διαφορετικών πολιτικών θεσμίσεων. Η κατάρρευση όλων των παραδοσιακών ορισμών και αφηγήσεων σύμφωνα με τα παραπάνω, μας προτρέπει να αναζητήσουμε τα διάκενα των καθιερωμένων μορφών πολιτικής συγκρότησης και να δώσουμε εκεί μάχες με τους μετανάστες για τη διαμόρφωση επιμέρους δικαιωμάτων στη βάση του μη αποκλεισμού, όπως και για την ενεργοποίηση αυτόνομων τρόπων συνομιλίας και σύμπραξης των κινημάτων με στόχο την ανασύνταξη της ζωής, πέρα από κάθε βεβαιότητα με όρους ρητής αυτοθέσμησης. Πιο συγκεκριμένα, είναι αναγκαία μια κοινωνική, ανοιχτή, με κινηματικά χαρακτηριστικά δραστηριοποίηση χωρίς ιδεολογικές περιφράξεις και κλειστές ταυτότητες που θα στοχεύει στον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του πολίτη μέσα από τα νεότερα κοινωνικά κέντρα και τους χώρους αυτοοργάνωσης που προβάλλουν έναν νέο τρόπο πολιτικής ύπαρξης με άμεση και διευρυμένη συμμετοχή δημιουργώντας ένα ανοιχτό πεδίο κοινωνικών διεργασιών χωρίς

αποκλεισμούς. Αυτή η μάχη περνάει μέσα από τη διεκδίκηση του δημόσιου χώρου, με συνέπεια το κλείσιμο των στρατοπέδων και η πλήρης επανανθρωποποίηση των μεταναστών να διαβαίνει μέσα από την απόσπαση και αυτοθέσμιση του δημόσιου χώρου.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 17